

Kunnskapsdepartementet
Pb. 8119 Dep
0032 OSLO

Deres ref.: 13/4160

Vår ref.:15/07752-4

Dato: 30.03.2016

Høring - Forskrifter om rammeplan for femårige grunnskolelærerutdanninger

Vi viser til høringsnotat datert 21.12.2015.

Universitetet i Stavanger sender herved sin høringsuttalelse vedrørende høring om forskrifter om rammeplan for femårige grunnskolelærerutdanninger.

1. Faglige valg og konsekvenser

Profesjonsfaget som begrep

Pedagogikkfaget har lange tradisjoner i norsk skole og har hatt en dannende funksjon i så måte. Også forslag til ny forskrift inkluderer dette, for eksempel i § 1:

«Utdanningen skal gi internasjonale perspektiver, sette lærerprofesjonen inn i en historisk og samfunnsmessige sammenheng og bidra til kritisk refleksjon og profesjonsforståelse. Utdanningene skal gi et profesjonsetisk grunnlag, ruste for kontinuerlig profesjonell utvikling og kvalifisere kandidatene til å videreutvikle skolen som en institusjon for læring og danning i et demokratisk og flerkulturelt samfunn».

Pedagogikk er videre et vitenskapsfag. Profesjonsfag er en konstruksjon uten forankring til et spesifikt «fag». I tillegg skal de nye femårige utdanningene være «integreerte og profesjonsrettede». Det fremstår derfor ulogisk at ett bestemt fag skal ha tittelen «profesjonsfag». Alle fag i en profesjonsutdanning er profesjonsfag. Vi mener derfor at begrepet profesjonsfag er svært uheldig og anbefaler at man vender tilbake til «pedagogikk», som Rammeplanutvalget foreslo.

Om religion, livssyn og etikk i pedagogikkfaget

For å styrke lærerkompetansen i et flerkulturelt og flerreligiøst samfunn vil det være viktig å lytte til hva studenter, lærere og forskere i dag sier at lærerstudenter og skole har bruk for. Det etterspørres mer kunnskap om «flerkulturell opplæring og undervisning». Dette vil være naturlig å plassere innen pedagogikkfaget, men innretningen må være mot arbeidet med elever og foresatte i klasserom og skole. Det vil inkludere tematikk som lovverk og rettigheter, barn som ikke har norsk som morsmål, traumer, språklæring, integrering, konflikt og konflikthåndtering, og ikke minst; hvordan flerspråklighet og flerkulturalitet kan brukes som ressurs i undervisning og læring. Kunnskap om religioner, livssyn og etikk vil være bakgrunn - ikke forgrunn - i et slikt læringsfokus. Med andre ord kan vi ikke se de faglige begrunnelsene for at religion, livssyn og etikk skal isoleres i egen modul på 15 studiepoeng.

Muligheter for valg av masterfag/fordypning

Vi er positive til at alle lærerutdanninger blir femårige masterutdanninger, og vi er enige i den faglige styrkingen som ligger i at skole/undervisningsfag skal være utgangspunkt for masterdelen av utdanningen. Det er behov for at flere studenter får den faglige kompetansen som en master i matematikk, norsk,

engelsk og andre skolefag innebærer. Vi er imidlertid skeptiske til innskrenkning i mulighet for å velge skolerelevante/undervisningsrelevante fag som masterfordypning. Med unntak av «begynneropplæring» som masterfag i 1. - 7. trinn, legger det foreliggende forslaget ikke opp til at det vil være rom for spesialpedagogiske eller pedagogiske fagområder som masterfag/masterfordypning. Med alt det vi i dag vet om betydningen av klasseledelse og læringsmiljø framstår det underlig at studenter ikke vil ha mulighet til å fordype seg i slik tematikk på «egne premisser», men vil være nødt til å knytte dette til et undervisningsfag. Videre har master i pedagogikk og spesialpedagogikk gitt skolen en viktig kompetanse både når det gjelder skolens arbeid med læreres profesjonelle utvikling og med skoleutvikling. Med særlig tanke på spesialpedagogikk, vil en utdanning med spesialpedagogiske tematikker som fordypning gi skolen en viktig kompetanse med tanke på å ivareta tilpasset opplæring og spesialundervisning. Kombinasjonen av allmennpedagogisk og spesialpedagogisk kompetanse har i flere tiår vært et kjennetegn ved utdanning av norske spesialpedagoger.

Når de aller fleste av de overordnede læringsutbyttene som er formulert i forskriftene er profesjonsfaglige, blir det underlig at det ikke gis mulighet til å ta en mastergradsutdanning i skolerelevante fag som er viktige for utøvelse av lærerprofesjonen, som pedagogikk og spesialpedagogikk.

Om forskningsutvikling

Den fem-årige masterutdanningen skal kvalifisere til PhD. Av den grunn er det særlig viktig at mastergradsoppgavene ikke blir for ensartede. Det er et stort behov for kunnskap om mange ulike problemstillinger, og mastergradsutdanninger skal kvalifisere til videre studier i et bredt spekter. Nasjonalt sett står vi i fare for å skape et meget smalt grunnlag for forskningsutvikling i framtiden når det er ingen som kan ta en master i pedagogiske eller spesialpedagogiske problemstillinger som er relevante for skolen. Vi mener at «praksistilknyttet» kan erstattes av «praksisrelevant», for å gi rom for en større bredde av problemstillinger.

2. Rekrutteringsperspektivet

Navn på utdanningene

Rammeplanutvalget foreslo at de nye femårige masterutdanningene skulle hete «Lektorutdanning for 1. - 7. trinn» og «Lektorutdanning for 5. - 10. trinn». Ved Universitetet i Stavanger mener vi at dette var et godt forslag, og ber Kunnskapsdepartementet om å holde på dette. Lektorutdanning begynner å bli et mye brukt og godt kjent begrep hos unge mennesker og det er kjent at lektor betyr at man har en master/hovedfag som grunnlag for sin lærerstilling. At man ikke skal kunne bruke begrepet lektor når man omtaler og rekrutterer til en femårig lærerutdanning for grunnskolen, når man får lønn og tittel som lektor ved fullført utdanning, framstår som underlig. Vi ser ikke den logiske forklaringen på at de tre femårige integrerte lærerutdanningene som alle kvalifiserer til ansettelse som lektor i hhv grunnskole og videregående skole, skal ha forskjellige benevnelser. Tvert imot tror vi det kan virke forvirrende for potensielle søkere til lærerutdanninger.

Rekruttering til stillinger i lærerutdanningen

Doktorgrad er grunnlaget for forskningsbasert utdanning av høy kvalitet som tilfredsstillende departementets studiekvalitetsforskrift og NOKUTs studietilsynsforskrift. Vi vil minne om at det er presisert fra NOKUT at fagmiljøet som skal ivareta pedagogikk skal «telles» på samme måte som fagmiljøene som skal tilby masterfordypninger (referanse: NOKUT-seminar 16.02.16 på Gardermoen). Utdannelse på høyt nivå innen pedagogikk/spesialpedagogikk er det faglige grunnlag for ansettelse i pedagogikkfaget innen lærerutdanningene. Vi er redd for rekrutteringen både til PhD og dermed til stilling i pedagogikkfaget i framtiden hvis pedagogikk/spesialpedagogikk utelukkende skal tilbys som videreutdanning for lærere etter fullført mastergrad (eventuelt som masterpåbygging til ren BA i pedagogikk eller spesialpedagogikk). Derfor må et universitet med ansvar for lærerutdanning ta ansvar for rekruttering av framtidige forskere/lærere. Dette kan best skje ved at masterprogrammene i grunnskolelærerutdanning også gir mulighet for masterfordypning i pedagogikk/spesialpedagogikk.

Master i spesialpedagogikk har også fungert som rekruttering til stillinger som pedagogisk-psykologisk rådgiver i PPT. Lærere med en slik faglig tyngde har stor mulighet til å arbeide systemrettet med skolens utvikling. Ved at lærerutdanningen ikke lenger kan tilby master i spesialpedagogikk snevres også rekrutteringsgrunnlaget for PPT inn.

3. Kommentarer til forskriftens formuleringer

Kommentar til § 1 og 3

§ 1 Virkeområde og formål: «Utdanningen skal kjennetegnes av høy faglig kvalitet, av helhet og sammenheng mellom fag og fagdidaktikk, profesjonsfag og praksis og av et nært samspill med profesjonsfeltet og det samfunnet skolen er en del av.»

Syntaksen i denne setningen kan gi inntrykk av at det er profesjonsfaget og praksis som skal ha sammenheng - at det ikke skal være så tydelig sammenheng for fag, fagdidaktikk og praksis. Det som er svært viktig i en profesjonsutdanning som lærerutdanning, er nettopp å få til sammenheng mellom alle fagområdene (inkludert praksis som et fagområde). Koblingen mellom lærerutdanningsfagene og praksis er av stor betydning og det bør ikke være rom for å velge det vekk.

Under paragraf 3 er det også en formulering som går i retning av at det er undervisningsfag 1, profesjonsfaget og praksis som har et ansvar for å ivareta sammenhengen i den integrerte profesjonsutdanningen både på lavere og høyere grads nivå. Dette er en underlig formulering ettersom det vel er et mål at studentene har praksis i de fagene de studerer, og det må forventes at alle fagene inngår i en helhetlig og integrert utdanning.

Det er uklart hva som menes med mulighetene for å ta masterfordypning i «begynneropplæring» på 1. - 7. trinn. I § 3 presiseres det at «hvis masterfaget er begynneropplæring skal undervisningsfag 1 og profesjonsfag inngå i masterfordypningen på 90 studiepoeng i fjerde og femte år, eventuelt sammen med emner fra de andre undervisningsfagene som inngår i utdanningen». Hva er egentlig poenget med å spesifisere at «begynneropplæring» kan være et eget «fag»? Hva oppnår man med det? Begynneropplæring må alltid relateres til et eller flere undervisningsfag, og man kan likeså godt ha master i dette undervisningsfaget, men med et tematisk fokus på begynneropplæring. Her mener vi forskriften er vanskelig å forstå, og ber om at teksten blir tydeligere.

Videre i § 3 står det at masteroppgavene må være profesjonsrettet og «praksisorientert». Vi mener den heller kan omtales som «praksisrelevant». Dette fordi «praksisorientert» kan tolkes for snevert som klasseromsforskning. En slik fortolkning kan hindre framvekst av forskning knyttet til fag i skolen og fagdidaktikk i vid forstand, jfr ovenfor om forskningsutvikling.

At BA-oppgaven erstattes av en FoU-oppgave gjør at oppgaven nå framstår som mer utydelig. Vi foreslår å tydeliggjøre og forenkle strukturen ved eksplisitt å legge oppgaven til et av undervisningsfagene. Mange kan koble denne til et framtidig masterfag og derigjennom kunne skape mer fordypning og grundigere forberedelser til selve masteroppgaven.

For øvrig ønsker vi at departementet vurderer å gi studenter som slutter etter tre år et vitnemål, slik at disse studentene får en formell grad etter tre år.

Kommentar til § 2

Når det gjelder læringsutbytte på programnivå, må disse være formulert slik at de kan omgjøres til læringsutbytter på emnenivå som reelt kan vurderes i løpet av utdanningen. Vi må kunne vurdere om studentene har utviklet kompetanse, kunnskap og ferdigheter tilsvarende formuleringene i læringsutbyttene. I så måte er det mange formuleringer under «generell kompetanse» som er vanskelige. Det virker som om disse er mer rettet mot hva lærerkandidatene skal kunne gjøre når de er ansatt som lærere, enn mot hva som kan vurderes mens de er studenter. Eksempler er «... samarbeide med aktører relevante for skolens virksomhet og legge til rette for et trygt faglig og psykososialt skolemiljø» og «kan

bidra aktivt til innovasjonsprosesser, ta ansvar for samarbeid om faglig og pedagogisk nytenkning i skolen og involvere lokalt arbeids-, samfunns- og kulturliv i opplæringen». Vi vil kunne sørge for at lærerstudentene har godt kjennskap til samarbeidspartnere og kulturinstitusjoner, men læringsutbyttene slik de er formulert synes å være mer rettet mot et framtidig lærerarbeid enn hva det vil være mulig for lærestedene å skape vurderingssituasjoner for.

Vitenskapsteori og metode

Når det gjelder vitenskapsteori og metode tolker vi forskriftene slik at det er *emnet* vitenskapsteori og metode som introduseres i det tredje året i forbindelse med FOU-oppgaven, da vitenskapsteoretiske og metodiske perspektiv naturlig vil integreres i undervisning og praksis fra starten av studiet. Dette bør komme tydeligere fram i forskriften.

4. Praksis

Vi synes at det er bra at forskriften for 1-7 åpner for observasjonspraksis i barnehage på inntil 5 dager. Vi mener det også bør være mulig å ha observasjonspraksis i ungdomsskole for studenter på 1. - 7. - samt observasjonspraksis på videregående skole for studenter på 5. - 10. trinn. Hva elevene går til, kan være like viktig å få innsikt i som hva elevene kommer fra.

Med hilsen

Marit Boyesen
rektor

John B. Møst
universitetsdirektør

Saksbehandler: Birgitte Tysdal

Dokumentet er elektronisk godkjent